

СІОРА Віра Валеріївна,
старший викладач кафедри
управління, соціально-гуманітарних
та фундаментальних дисциплін,
Кременчуцький льотний коледж
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Кременчук, Україна)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ З ВИКОРИСТАННЯМ KEYС-ТЕХНОЛОГІЙ

Нині у вищій школі відбуваються зміни щодо змісту, дидактичних методів та організаційних форм навчання, що поширюються на різні напрями підготовки майбутніх спеціалістів, у тому числі й фахівців в авіації.

У Державному стандарті вищої освіти йдеться, що вищі навчальні заклади мають щорічно оновлювати основні освітні програми з урахуванням розвитку науки, культури, економіки, техніки, технологій та соціальної сфери, дотримуючись рекомендацій щодо забезпечення якості підготовки випускників [2].

У зв'язку з необхідністю покращення якості освіти одним з провідних завдань фахової підготовки здобувачів є формування особистості конкурентоспроможного фахівця, компетентного в своїх обов'язках, що володіє навичками перенесення знань у нові виробничі умови, а також навичками самостійного набуття необхідних знань та умінь, і особливо важливим є формування професійної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів [1].

У методичній літературі існують численні визначення комунікативної компетентності. Головним складникам комунікативної компетенції (здібність до мови, знання мови, реалізація її в мовленнєвій діяльності) приділено увагу в працях А. Богуш, М. Вашуленка, Д. Ізаренкова, С. Карамана, Л. Мацько, М. Пентилюк. Під комунікативною компетентністю українські та зарубіжні лінгводидакти розуміють сукупність знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для ефективного спілкування у професійній сфері. [3]. Вона формується під час навчання у вищому навчальному закладі та включає в себе вміння чітко висловлюватися, слухати, розуміти інших, працювати в команді, а також знання психології спілкування та методів психологічного впливу.

Зазначимо, що в авіаційній сфері комунікативна компетенція стає невід'ємною частиною професійної комунікації, яка є одним із найважливіших інструментів спілкування спеціаліста. Ефективність його діяльності залежить від мистецтва спілкування з членами екіпажу, пасажирями, колегами, а також від рівня сформованої комунікативної компетентності.

Недостатня сформованість важливих якостей, пов'язаних із діловим

спілкуванням, невідповідність рівня їх розвитку вимогам, що висуваються до діяльності майбутнього фахівця, призводять до тривалої професійної адаптації такого фахівця у виробничих ситуаціях.

Також майбутній випускник вишу повинен бути готовим до здійснення міжкультурної професійної взаємодії у полікультурному просторі в умовах міжнародної мобільності та інтеграції [4].

Професійна комунікативна компетенція включає ряд компонентів, таких як: усне і письмове спілкування, діалог, монолог, створення і сприйняття тексту; знання та дотримання традицій, етикету; міжкультурне спілкування; ділове листування; діловодство, вирішення низки комунікативних завдань, готовність до спілкування у різних комунікативних ситуаціях, вміння розпочинати, спрямовувати, контролювати, регулювати комунікативний процес [3].

Як вважає О.Пошетун, успішність формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців може бути досягнута при вирішенні наступних завдань [3]:

1. формування мотиваційно-ціннісного ставлення до комунікації;
2. формування системи знань про основні функції та стратегії мовної комунікації, комунікативної діяльності;
3. розвиток комунікативних компетенцій.

Специфіка компетенції як певного типу професійної готовності полягає в тому, що вона здебільшого набувається у ситуаціях реального вирішення професійних проблем. У зв'язку з цим більшого поширення знає метод конкретних ситуацій, так званий метод кейсів, або кейс-технологія (від англ. Case – випадок, ситуація).

Метод кейсів – метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, що ґрунтується на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій. Мета даного методу – спільними зусиллями групи здобувачів проаналізувати ситуацію та обрати практичне найоптимальніше рішення.

Здобувачам пропонується осмислити ситуації професійної діяльності, які передбачають необхідність вирішення проблеми. У процесі вирішення конкретної проблеми здобувачі використовують весь необхідний комплекс засвоєних знань та вмінь.

Кейс-метод сприяє розвитку у студентів вміння вислуховувати та враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловлювати свою, переконувати оточуючих, представляти перед групою свій варіант вирішення проблеми, обговорювати способи вирішення проблеми у групі, брати участь у дискусії, а також виробити свій стиль мислення та поведінки [5].

Пропонуємо до розгляду поетапний аналіз кейсу на тему «Подолання комунікаційних бар'єрів» на занятті з навчальної дисципліни «Професійна етика та культура в авіації» освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) рівня та спеціальності J6 «Авіаційний транспорт» за сценарієм: Міжнародний екіпаж, що складається з пілота-капітана з Німеччини, другого пілота з Китаю та бортпровідника з Бразилії, готується до тривалого трансатлантичного польоту. Під

час передпольотного брифінгу капітан дає чіткі інструкції, очікуючи негайного підтвердження. Другий пілот з Китаю, згідно з його культурними нормами, може уникати прямої незгоди, щоб зберегти гармонію, тоді як бортпровідник з Бразилії, звиклий до більш неформального та експресивного спілкування, може сприймати тон капітана як надто жорсткий.

На першому етапі кейсу відбувається з'ясування, наскільки здобувачі вивчили зміст кейсу, уточнення окремих моментів. Курсанти освоюють цілі та завдання кейсу; відбувається прогнозування результату. Здобувачам освіти пропонується виконати завдання:

1. Опишіть, які потенційні міжкультурні конфлікти можуть виникнути в цій ситуації.

2. Запропонуйте покрокові дії для капітана, щоб він міг ефективно адаптувати свій стиль комунікації до колег з різним культурним походженням.

3. Розробіть універсальні правила комунікації для цього екіпажу, які допоможуть запобігти подібним ситуаціям у майбутньому.

На даному етапі формуються такі професійні комунікативні компетенції: реагувати на питання, включатись у розмову, формулювати питання, вміти слухати та аналізувати почуте, вміти концентруватися.

На другому етапі здійснюється аналіз практичної ситуації у малих групах. Курсанти безпосередньо працюють над вирішенням поставленої проблеми. Кожен із учасників має право пропонувати свій варіант рішення, тому протягом деякого часу здобувач готує свою пропозицію, потім відбувається командне обговорення проблеми, спільно виробляється оптимальне рішення, готується презентація.

На аналітичному етапі учасники навчаються висловлювати свою точку зору, відстоювати її, вислуховувати точку зору інших, вступати в діалог, готувати міні-повідь та презентацію за підсумками рішення кейсу, вчать у процесі взаємодії отримувати та передавати інформацію, переконувати співрозмовників у своїй правоті.

На третьому етапі учасники кожної групи представляють своє вирішення цієї проблеми, і представник групи виступає з презентацією, а решта членів групи доповнює висловлювання свого спікера.

Рішення кейсу кожної з команд може бути схожим на рішення суперників, але може і відрізнятись. На даному етапі здобувачі передусім розвивають свої вміння виступати перед аудиторією, публічно представляти інтелектуальний продукт, будувати усне мовлення з урахуванням законів композиції, переконувати, володіти голосом, інтонацією, дикцією, мімікою, перцептивними вміннями.

На четвертому етапі відбувається міжгрупова дискусія. Учасники груп виступають у ролі опонентів, ставлять запитання, висловлюють свої думки щодо виступів інших учасників.

На цьому етапі формуються такі професійні комунікативні компетенції, як уміння вислуховувати критику та відстоювати свою точку зору, бути толерантним, уникати зайвих суперечок, конфліктів, володіти професійною термінологією, формулювати та ставити запитання, спонукати до обговорення.

На заключному етапі підбиваються підсумки кейсу спочатку курсантами-представниками від кожної групи, потім викладачем, а далі спільно формулюються висновки та висловлюються думки щодо результатів виконання даного кейсу.

Таким чином, використання case-технології та актуалізація вже набутих знань та умінь на заняттях з професійної етики при вирішенні поставленої проблеми є ефективними методами розвитку професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, що сприяє готовності здобувачів освіти застосовувати набуті знання з мови як засіб комунікації у обраній професії.

Список використаних джерел

1. Броннікова Л. В. Комунікація в сучасній науці: нові засоби для виробництва знання. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Філософія. 2015. Т. 257, Вип. 245. С. 38–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduf_2015_257_245_9.
2. Затверджені стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzheni-standarti-vishchoi-osviti>.
3. Корніяка О.М. Комунікативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи. *Актуальні проблеми психології*. Том V. Випуск 16. С. 82–92.
4. Собецька Н. Комунікативний клімат та типові тенденції спілкування у сучасній лінгвістиці. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/7724>.
5. Сурмін О.П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 19–28.